

Vi befinder os i London på et offentligt hospital, hvor Henry Marsh er fungerende overlæge i et neurokirurgisk afsnit. I 26 fortællinger, som alle har en faglig titel såsom 'Aneurisme', 'Meningeom', 'Glioblastom' m.fl., beretter forfatteren om forskellige operationer og egne forsøg på at skabe den nødvendige balance mellem håb og realisme hos sine patienter. 'Som kirurg', skriver Marsh, 'skal man altid fortælle sandheden, men sjældent, om nogen sinde, berøve patienterne enhver form for håb'.

Hjernekirurgi er iflg. forfatteren et praktisk fag. Der er hverken tale om kunst eller videnskab. Alligevel fascineres også Marsh af det såkaldte binding problem, dvs. det ekstraordinære forhold, som ingen kan komme så meget som i nærheden af at forklare, at lutter rå materie, 'denne faste klump protein, dækket af blodkar', kan føre til bevidsthed og følelser.

Henry Marsh opdagede som nyuddannet læge, at hans speciale skulle være neurokirurgi. 'Nu hvor jeg vidste nøjagtigt, hvad jeg ville, blev mit liv meget lettere'. Hans besættelse af hjernekirurgi medførte imidlertid, at hans første ægteskab gik i opløsning. Desuden har Marsh igennem årene undergået en omfattende holdningsændring:

'Da jeg var yngre, blev jeg grebet af total opstemthed efter vellykkede operationer. I dag efter alt for mange katastrofer og uventede begivenheder føler jeg ikke længere helt så intenst'. Forfatteren er dog stadigvæk tilfreds efter et godt patientforløb. Generelt tilråder Marsh operation hos færre patienter end tidligere, fordi han har erkendt kirurgiens begrænsninger og accepterer, at det kan være bedre at lade nogen dø end operere. Sådanne risikovurderinger, herunder vurdering af den livslange risiko ved ikke at gøre noget, tilgængelig teknologi, tidligere erfaringer med en given diagnose samt konkrete færdigheder, fylder meget for en neurokirurg. Komplikationer, der af Marsh anses som den altomfattende lægelige eufemisme for, at 'noget går galt', spiller også en stor rolle.

Fejlbarlighed

Henry Marsh's beretninger er hudløst ærlige: Han beskriver et barsk og udmattende arbejde, der i den grad trækker på evnen til at acceptere intens ængstelse under ofte meget langvarige operationer. Som neurokirurg bliver man også jævnligt mødt med patienternes og de pårørendes devaluering, når en operation ikke er gået godt. Marsh udviser solid empati, baseret på erfaringer fra egen sygdom og tilskadecomst, over for sine patienter og deres pårørende.

'Nogle af de samtaler, jeg har i ambulatoriet, er glædelige, nogle er absurde, og atter andre kan være hjerteskrærende. Kedelige er de aldrig'. Endvidere: 'I årenes løb har jeg erfaret, at når man overbringer dårlige nyheder, som det kaldes, er det formentlig bedst at sige så lidt som muligt'. Dog indrømmer han, at det ville være umuligt at udføre sit arbejde, hvis man selv følte patienternes frygt og lidelse.

Også sine kollegaer sætter forfatteren pris på. Men man får indtryk af, at han kan være drøj at arbejde sammen, eksempelvis når han bliver opfarende enten over andre fagfællers inkompetence eller bureaukrati.

Vigtigst af alt løfter Henry Marsh sløret for, hvor uendeligt mange fejl der bliver begået inden for hjernekirurgi. Fra psykologen Daniel Kahneman's arbejde er Marsh opmærksom på, at fejlbedømmelser så at sige er indbygget i den menneskelige hjerne. 'Med alderen', skriver Marsh, 'er jeg ikke nær så bange for fiasko. Jeg er nået frem til at acceptere den og føler mig mindre truet af den og har forhåbentlig taget ved lære af de tidligere fejltagelser, jeg har begået'. En af forfatterens konklusioner lyder, at raske mennesker, sig selv indbefattet, ikke er i stand til at forstå, hvordan alt ændrer sig, når først man er blevet diagnosticeret med en dødbringende sygdom. 'Det er sjældent let at dø. Vores kroppe vil ikke slippe livet uden kamp'.

At tage ved lære

Bogen "Gør ikke skade" er spændende som en god roman og er som fagbog betragtet ikke vanskelig at sætte sig ind i. Men den psykolog, der læser bogen, kan udfordre sig selv ved at sammenligne vores eget fag med hjernekirurgens. Marsh afdækker bl.a., at der også i den engelske hospitalsverden er et hav af fremmedgørende regler, krav og nye procedurer, hvis formål udadtil skal sikre kvalitet og patientsikkerhed, men indadtil skaber alt for meget dokumentationsarbejde og omstændelige praksisser for de professionelle. Værst af alt kræver den bureaukratiske regulering uforholdsmæssig meget tid, som så ikke kan bruges på det direkte arbejde med patienterne. I den henseende kan der påstås at være en del identiske vilkår for psykologer og hjernekirurger.

Dér, hvor Henry Marsh's beretninger måske viser den største forskel imellem fagene, er hans ærlighed om de mange mere eller mindre fatale fejl, han selv har begået. Engang, beretter Marsh, forelæste han om sine egne værste fejltagelser. Forelæsningen blev mødt med lamslået tavshed, og der blev ikke stillet et eneste spørgsmål fra auditoriet. Med min viden er det blandt psykologer sjældent, at nogen går offentligt til bekendelse om egne fejl. Der er bestemt en risiko for at komme til at skade vores fælles fag ved den slags selvfsløringer som i foreliggende bog, så min påpegning er ikke ment som en anbefaling, men som stof til eftertanke.

Henry Marsh indrømmer tillige, at det relativt hyppigt sker, at en hjernekirurg undlader et operativt indgreb over for en tumor eller en anden patologisk forekomst. Hvor mange psykologiske problemer hos en given klient lader vi mon med vilje være uberørt i terapi, fordi en adressering heraf muligvis enten kan ødelægge alliancen imellem klienten og psykologen og/eller gøre livet uden for terapilokalet overordentligt vanskeligt for klienten?

Heldigvis giver supervision en mulighed for enten individuelt eller i gruppe at granske egne fejl og bevidste udeladelser. Men Henry Marsh er villig til at gå endnu længere end faglig læring i trygge rammer. Han skriver: 'Patienter er en kilde både til stolthed over en succes såvel som ængstelse og stress hos den professionelle. Det er langt lettere at nære medfølelse med andre mennesker, hvis man ikke er ansvarlig for det, der sker med dem. Med ansvar følger frygt for fiasko'. Marsh fortsætter og indtager afslutningsvis en kompromisløs holdning: 'Læger har brug for at blive stillet til ansvar, for magt korrupperer. Der er nødt til at være klageprocedurer og søgsmål, undersøgelseskommissioner, straf og kompensation'.

Med vores fags nuværende position i det danske samfund kan det være sundt at overveje, om og – i givet fald – hvordan vi selv finder det rimeligt at blive stillet til ansvar for eventuelle negative konsekvenser af psykoterapi. Kan vi med rimelighed læne os op ad dét argument, at psykoterapi i sammenligning med hjernekirurgi ikke formår at gøre ubodelig skade – om end der findes sørgelige eksempler på, at klienter efterfølgende har fået det markant værre efter psykologbehandling? Kan det fremstå som ansvarsforflygtigelse, hvis vi fastholder, at vores intervention er mindre indgribende end fx hjernekirurgi, samtidig med at vi udpeger vores fags fortræffeligheder, når psykologbehandling virker efter hensigten?

Bogens titel "Gør ikke skade" henvender sig tydeligvis til professionelle i arbejdet med patienter. Højest sandsynligt er vi alle bedst tjent med, at denne opfordring på sigt også indbefatter de fagfolk, der er tæt på sygdom og død hver eneste dag igennem mange år, og som i deres bestræbelse på at hjælpe alt andet lige vil komme til at begå også graverende fejl.

Af Irene Christiansen, psykolog, Dignity, Dansk Institut mod Tortur

Relevante links

Den norske forfatter Karl Ove Knausgaard, mest kendt for sit seks binds værk 'Min kamp', har beskrevet Henry Marsh 'in action'. Læs [her](#).

Tv-optagelse 'When Henry met Karl'. Se [her](#).

Beslægtet litteratur

Paul Kalanithi: When Breath Becomes Air (2016). Bogen er skrevet af en yngre læge, der selv får konstateret terminal cancer. Anmeldere anerkender bogen som en illustration af Atul Gawandes fagbog; se nedenfor.

Atul Gawande: Being Mortal. Illness, Medicine, and What Matters in the End (2014; udgivet på dansk i 2016). En bog om alt det, en del mennesker ubevidst skubber fra sig med vold og magt: Livets tilfældighed, skrøbelighed og i mange tilfælde brutalt langtrukne endelighed.

Christopher Hitchens: Mortality (2012). Bogen er udgivet posthumt og handler om forfatterens egen cancerdiagnose og dødsproces.

Jean-Dominique Bauby: Dykkerklokken og sommerfuglen (1997). Kort letlæst bog om at blive ramt af en hjerneblødning, som resulterer i et såkaldt locked-in-syndrom. Filmatiseret i 2007.